

بررسی تطبیقی نقوش گچبری محراب در دوره سلجوقیان و ایلخانیان با مقایسه دو مورد محراب مسجد شاه ابوالقاسم یزد در دوره سلجوقی و محراب مسجد جامع ابرکوه در دوره ایلخانی

مهدی حاتمی تاجیک   آزاده حیدری

چکیده

در معماری ایران، تزئینات همیشه نقشی مهم را ایفا نموده اند و به دلیل منع شرعی صورتگری در دین اسلام، نقوش قرار دادی و انتزاعی جهت تزئین مساجد به وجود آمدند. اهمیت وجودی محراب و ضرورت مذهبی آن باعث شد که هنرمندان مسلمان، قبل از اجزای دیگر مسجد، به آن پرداخت کنند و برای تزئین آن از نقوش گیاهی و هندسی و کتیبه های قرآنی با شیوه های مختلف از جمله گچبری با نهایت دقت و ظرافت به کار برده که در این بین دوره سلجوقیان و ایلخانیان، نقطه عطفی در رشد و پیشرفت و اوج هنر گچبری و تزئین محراب به شمار می رود. در دوره سلجوقی این هنر راه تکامل خود را پیموده که از مشخصات این دوره کنده کاری و برجسته کاری و برش های عمیق همراه با استفاده فراوان از خط کوفی و ترکیب با انواع نقوش هندسی و گیاهی و فشردگی آن ها را می توان نام برد که ارزش این هنر و تنوع نقوش در این عهد باعث شد تا در دوره ایلخانیان، محراب های گسترده با انواع نقوش پرکار و پرپیچ و خم و انواع گره های هندسی و اسلیمی ها با شیوه های برجسته، برهشته، زیره، مطبق و مجوف که قبلا در دوره سلجوقیان ابداع شده بود، با مهارت تمام اجرا شود و این هنر را به اصلی ترین هنر دوره ایلخانیان تبدیل کرده و آن را به اوج کمال مطلوب برساند.

بنابر تحقیقات انجام شده، در این مقاله ضمن بررسی عناصر تزئینی در محراب های گچبری دوره سلجوقیان و ایلخانیان عناصر تزئینی دو محراب گچبری شده مسجد شاه ابوالقاسم یزد، در دوره سلجوقی و مسجد جامع ابرکوه در دوره ایلخانی، مورد بررسی و تطبیق قرار داده می شود.